

Ke zdokonalování metodického mistrovství sovětských důstojnických kádrů

Redakčně zpracovaný a zkrácený článek maršála Sovětského svazu K. S. Moskalenka, uveřejněný v sovětském časopise „Vojennaja mysl“ č. 8/1983.

V současné době má velký význam vysoká úroveň bojového výcviku k dalšímu zvyšování bojové pohotovosti ozbrojených sil. Jeho efektivnost a kvalita bezprostředně závisí na ideově teoretické a vojenské odborné přípravě velitelských, politických a inženýrsko-technických kádrů, kromě toho i na jejich metodickém mistrovství.

V čem je podstata metodického mistrovství a jaké jsou způsoby jeho dalšího zdokonalování?

Metodické mistrovství důstojníků a generálů je nejdůležitější oblastí jejich odborné přípravy. Vcelku představuje systém vzájemně spojených obecných a speciálních znalostí, vysoce rozvinutých návyků a dovedností, které v jednotě s osobnostními kvalitami umožňují úspěšně plnit učebně výchovné úkoly. Je vyjádřeno především v hluboké znalosti požadavků, cílů a metod přípravy jednotek, útvarů a svazků, určených směrnicemi a programy bojové a politické přípravy na konkrétní období výcviku vojsk pro různé kategorie vojáků, dále základů vojenské pedagogiky a psychologie, výsledků sovětské vojenské vědy i v praktickém umění efektivně a kvalitně učit podřízené vojenství. Široké tvůrčí zvažování a používání jak tradičních, živo-

tem prověřených forem a metod výcviku a výchovy, tak i nových, každodenně vznikajících vojskovou praxí, jsou nejdůležitějším směrem systematického zdokonalování operační, bojové a politické přípravy vojsk.

Zkušenosti svědčí o tom, že metodické mistrovství vojenských kádrů je založeno na všestranné znalosti úrovně rozvoje vojenství, vojenské služby a učebních předmětů, hlavních principů a neefektivnějších forem a metod výcviku a výchovy. Z celé různorodosti dovedností a praktických návyků pro metodické mistrovství důstojníka má zvláštní význam schopnost organizovat výcvik a výchovu vojsk jako jednotný tvůrčí proces, založený na posledních výsledcích vojenské teorie a praxe. Jde o efektivní předávání znalostí vojskům ve všech předmětech výcviku a o zabezpečení trvalého spojení získaných znalostí s praktickými návyky, o formování vysokých odborných kvalit vojáků na tomto základě.

Základní změny, ke kterým došlo ve vojenství, rostoucí úroveň vzdělání mládeže povolávané do armády, její vyšší inženýrsko-technická a výrobní příprava vyžadují od důstojnického sboru hlubší vojenské,

politické, inženýrsko-technické a psychologicko-pedagogické znalosti, všestrannou vzdělanost, kulturu a důkladnou metodickou přípravu.

Metodická příprava je součástí operační, bojové a politické přípravy v celku, jejímž cílem je zvyšování mistrovství velitelů a náčelníků všech stupňů při výcviku a výchově vojsk podřízených jednotek, útvarů a svazků i orgánů velení. Její hlavní úkoly tkv. ve stanovení jednoty názorů na výcvik a výchovu vojsk v souladu s principy sovětské vojenské pedagogiky, ve zvládnutí osvědčených forem a metod výuky, rozpracování a zavedení nových s cílem zvyšování kvality prováděných opatření bojové a politické přípravy, rozpracování jednotných požadavků na vytvoření a vybudoování soudobé učební materiálně technické základny.

Vysoké metodické mistrovství důstojníků je nemyslitelné bez hlubokých znalostí teorie a praxe vojenství, které v celku tvoří základ metodického mistrovství.

Metodická příprava zahrnuje

- studium didaktiky jako teorie vzdělávání a vyučování,
- získávání a zdokonalování dovedností a návyků na různých učebně metodických zaměstnáních v průběhu vytváření a provádění různých zaměstnání, nácviků a cvičení,
- organizaci samostatné přípravy školních a jejich zapojení do aktivní poznávací činnosti.

Důležité místo při formování osobnosti důstojníka, při jeho vybavení základními ideově teoretickými znalostmi, při rozvíjení nezbytných praktických velitelských a metodických návyků mají **vojenské školy a akademie**. Zejména na vojenských školách musí být položeny spolehlivé a trvalé základy rozsáhlé profesionální přípravy důstojníků. Tento úkol může být neúspěšněji plněn v tom případě, je-li v rámci organizace výuky na školách a akademích přísně dodržována taková rozhodující tendence při rozvíjení vojenství, jako je neustálé se zrychlující proces zdokonalování zbraní, bojové techniky a způsobů jejich bojového použití. To vede k tomu, že znalosti získané na školách je nezbytné periodicky obnovovat a rozšiřovat, protože jejich zastarávání má stále narůstající tendenci a dotýká se prakticky všech kategorií vojenských kádřů. Objektivní nezbytnost tohoto procesu je podmíněna ještě tím, že s časem se mění rozsah a charakter činnosti důstojníka.

Důležitým úkolem všech vojenských škol v souvislosti s tím je všestranné zdokonalování přípravy důstojnických kádřů, aby

získaly takový rozsah znalostí a návyků, které jim umožní u vojsk samostatně zvládnout zbraně a novou bojovou techniku, teorii a praxi vojenského umění, tvůrčím způsobem si osvojit pokrokové zkušenosti výcviku a výchovy podřízených, shromažďovat metodické zkušenosti a zdokonalovat své metodické mistrovství.

Analýza učebních programů různých vševojskových škol svědčí o tom, že vyučování posluchačů v rámci přípravy velitelů čet je věnován dostatek času. Získávají i hluboké teoretické znalosti a určité praktické návyky, které zabezpečují úspěšné plnění povinností u vojsk na základě jejich předurčení.

Pokud se týče organizace metodické přípravy posluchačů, existují ještě i nevyužité zálohy. Na ni dosud vyčleněno jen 15 až 17 % učební doby, věnované na taktickou přípravu. To je samozřejmě nedostatečné k tomu, aby si posluchač osvojil pevně metodické návyky k provedení zaměstnání i na stupni čety.

V posledních letech bylo na vojenských akademiích uděláno dost práce k dalšímu zdokonalování metodické přípravy posluchačů: vznikly a úspěšně pracují katedry organizace a metodiky bojové přípravy vojsk, jsou rozpracovány nové učební programy, které jsou zaměřeny na přípravu důstojníků při plánování bojové a politické přípravy u útvarů a svazků, na zvládnutí metodiky taktické, palebné a technické přípravy, řízení bojových vozidel atd. Na mnoha vojenských školách jsou realizovány komplexní plány formování a rozvíjení pevných metodických návyků posluchačů při výcviku a výchově podřízených v rámci základních disciplín bojové a politické přípravy vojsk.

Na mnoha vojenských akademiích je věnována větší pozornost utváření praktických návyků důstojníků při velení vojskům a zbraňovým systémům, organizaci plnění přesné bojové služby, střelbě z tanků, bojových vozidel pěchoty a jiných zbraní, kromě toho i při řízení bojových vozidel. V průběhu celého období vyučování ve výcvikových prostorech v zimě a v létě plní posluchači až 10 cvičení palebné přípravy a řízení bojových vozidel. Zaměstnání se přitom konají hlavně ve druhém a třetím ročníku, tj. před stážením a absolvováním.

Je nutné souhlasit se zkušenostmi těch škol, kde plánovaná praktická zaměstnání na cvičištích, tankových a střeleckých cvičištích mají metodický charakter: posluchači na základě úkolů kateder rozpracovávají např. plány provedení školních střelb a řízení bojových vozidel, za vedení zkušených učitelů organizují a řídí zaměst-

nání u svých učebních skupin, osvojují si zásady střelby a řízení bojových vozidel, zúčastňují se přípravy zbraní a bojové techniky ke střelbám a řízení. Tato cílevědomá opatření se kladně odrážejí ve formování metodickeho mistrovství důstojníků po absolvování. Existují ovšem i některé zálohy.

Na vojenských akademích i školách je účelné zvýšit počet praktických zaměstnání v rámci metodické přípravy, zvláště metodiky přípravy a provedení cvičení s bojovcu střelbou, plánování bojové a politické přípravy u útvarů a svazků. Další zdokonalení vyžaduje program metodické přípravy posluchačů k otázkám řízení vojsk v jejich každodenní činnosti.

Ve spojitosti s tím, že mnozí důstojníci — absolventi vojenských akademí ihned nebo po získání zkušeností na velitelských funkcích jsou zařazováni na štáby, vznikla nutnost zkvalitnit přípravu důstojníků z hlediska požadavků a potřeb štábní služby.

U svazků a útvarů ozbrojených sil je již zaveden určitý systém metodické přípravy vojenských kádrů, který odpovídá soudobým požadavkům. Hlavní místo v tomto systému zaujímá hluboké zvládnutí marxisticko-leninské metodologie, neochvějně přetváření základního leninského principu **komunistické ideovosti a stranickosti** do života při výcviku a výchově vojsk. Zřejmá je ta skutečnost, že není možné být skutečným vychovatelem a tvůrcem něčeho nového bez poznání hloubky dědictví marxismu-leninismu ve vojenství, bez studia výsledků soudobé vojenské vědy, pedagogiky a psychologie, bez zvládnutí principů vědecké organizace řídicí práce a soudobých metod velení. Účelné je možné školit a vychovávat jen za podmínky, že každý důstojník má teoretické znalosti a zvládl praktické zkušenosti. Učit podřízené dobře metodicky je možné jen tehdy, když se důstojník stále učí a dovedně spojuje každodenní práci s hledáním nových nebo se zdokonalováním existujících metodických zásad formování vysokých bojových, morálně politických a psychologických kvalit vojáků.

Přítom velitelé-vychovatelé jsou povinni brát v úvahu skutečnou úroveň přípravy vojsk, dobře znát situaci u útvarů a jednotek, mít k dispozici úplné informace o životě a činnosti vojsk.

Významnou školou pedagogického a metodického mistrovství jsou manévry, cvičení, letecká a letecká taktická cvičení, odpálení raket a bojové střelby. Zejména v poli a ve vzduchu, v podmínkách maximálně blízkých bojové situaci, se zdokonalují velitelská mistrovství a organizátor-

ské schopnosti důstojníků a generálů, zvyšuje se bojové sladění vojsk (sil) a orgánů velení různých stupňů, rozšiřuje se umění velitelů vychovávat v nerozlučné jednotě s výcvikem v procesu plnění složitých úkolů a bojových úkolů. V největší míře tomu napomáhají společná cvičení vševojskových útvarů a svazků s jednotkami a útvary jiných druhů ozbrojených sil, druhů vojsk a speciálních vojsk. Na takových cvičeních se komplexně plní různorodé složité operační, taktické a palebné úkoly, prakticky se procvičují součinnost různých sil a prostředků, zdokonalují se taktika a operační umění, které odpovídají kvalitativně novému složení vojsk a složitým podmínkám soudobého boje a operace.

Cílů cvičení je ovšem dosahováno jen za předpokladu jejich pečlivé přípravy a dovedného vedení. Důkazem v tomto směru je cvičení „Západ-81“. Jeho přesná organizace, vysoká poučnost, vytvoření složité bojové situace v každém období, která vyžadovala od všech účastníků vynaložení velkého úsilí duchovních a fyzických sil, maximální vypětí, iniciativu a tvůrčí práci — to vše zabezpečilo splnění stanovených cílů a efektivní splnění učebních a bojových úkolů.

Umění přípravy a provedení cvičení závisí na schopnostech generálů a důstojníků dovedně řešit operačně taktické úkoly, velet různorodým silám a prostředkům v soudobém boji a operaci. Zkušenosti současně svědčí o tom, že v průběhu dobře připravených a poučným způsobem vedených cvičení jak u cvičících velitelů, důstojníků a štábů různých stupňů velení, tak i u generálů a důstojníků ředitelství cvičení společně s růstem vojenského profesionálního mistrovství rozvíjejí se pedagogické kvality a zdokonalují se metodické návyky školení cvičících. Tato situace vyžaduje od velitelů a štábů na operačním stupni pravidelnou osobní účast při přípravě a provedení cvičení nejen s podřízenými svazky, útvary a jejich štáby, ale i s jednotkami. Takový přístup k věci napomůže řešení úkolů při formování a rozvíjení metodického mistrovství důstojnických kádrů.

Tomu napomáhá poučná a dynamická rozehra bojové činnosti stran. Nejdůležitější podmínkou a zvláštností metodiky rozehry bojových situací na cvičeních je dovedné sladění přijatých rozhodnutí cvičících velitelů s reálnou činností vojsk, sil a prostředků ke splnění jejich stanovených úkolů. Přitom je nezbytné generálům a důstojníkům ukázat, nakolik jejich přijaté rozhodnutí a stanovené úkoly odpovídají bojovým možnostem jednotek a útvarů i zvoleným způsobům jejich použití.

Velký význam má umění v průběhu cvičení vytvořit složitou, vysoce dynamickou a kritickou situaci, která vyžaduje od cvičících přijetí odvážných a originálních rozhodnutí i rychlou činnost spojenou s rozumným a zdůvodněným rizikem.

Zvláštní pozornost v průběhu cvičení je nutné věnovat utváření návyků vysoké operativnosti v práci generálů a důstojníků, zvládnutí soudobých metod přípravy operace a boje ve zkrácených lhůtách na všech velitelско-štábních stupních, dovednému využívání všech prostředků velení, které jsou k dispozici. Zvláště důležité je učit velitele a štáby metodám velení vojskům, silám a prostředkům v dynamice bojové činnosti, v podmínkách dlouhodobého narušení spojení a silného radicelektronického působení nepřítele, za současného vyřazení několika míst velení různých stupňů. Při vytváření krizových situací v bojové situaci je nezbytné častěji praktikovat předání velení z jednoho místa na druhé, i o stupeň níže. Zkušenosti svědčí o tom, že taková metoda rozehry bojové činnosti nejlépe napomáhá utváření nezbytných praktických návyků velitelů a důstojníků štábů při udržování pevného, nepřetržitého a utajeného velení vojskům (silám) v nejsložitějších podmínkách situace.

Důležité místo při zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádrů má kromě cvičení **velitelská příprava**, jejímž cílem je nejen rozšiřovat a prohlubovat teoretické znalosti a praktické návyky generálů a důstojníků v oblasti vojenského umění, ale i důkladně zvládnout efektivní formy a metody výcviku a výchovy vojáků, jednotek, útvarů, svazků a jejich orgánů velení.

V systému zaměstnání s důstojníky musí mít významné místo metodická shromáždění, instrukčně metodická a ukázková zaměstnání (cvičení). Podstatnou úlohu v systému metodické přípravy mají i metodické konference a porady, semináře k zobecnění a rozšíření pokrokových zkušeností z výcviku a výchovy vojáků, dále i politicko-výchovná opatření, která řeší zkušenosti velitelů a politických pracovníků.

Praxe u vojsk svědčí o tom, že s využitím dovedného použití a spojování různých forem, metod a zásad vyučování se daří dosáhnout rychlého růstu metodického mistrovství generálů a důstojníků.

Mladí důstojníci jsou nejpočetnější skupinou vojenských kádrů. Mají významnou úlohu při výcviku a výchově vojáků, poddůstojníků a praporečků, při zvyšování bojové pohotovosti jednotek a útvarů, při všestranném upevňování armády. Tyto, svým obsahem složité, významné a odpovědné úkoly úspěšně řeší mladí důstojníci tam,

kde rychleji probíhá jejich usťanovení do funkcí velitelů, vojenských pedagogů a vychovatelů.

Efektivním prostředkem zvyšování metodických znalostí jsou i u mnoha jednotek a útvarů vytvářené metodické třídy (kabinety), kde jsou k dispozici výuková literatura a vzory různých metodických dokumentů a materiálů: vzorový obsah rozvrhu zaměstnání, metodické rozpracování úkolů bojové a politické přípravy na různá témata a předměty, plány provedení takticko-pořadových zaměstnání, nácviků, bojových střelb, cvičení různého rozsahu atd. U takových útvarů se obvykle rychleji zjišťují schopnosti mladých důstojníků, kteří směleji řeší otázky každodenní služby, v co nejkratší době zvládnou umění velet jednotkám a praxi výcviku a výchovy vojáků.

Velký význam pro zdokonalování metodického mistrovství důstojníků má rozpracování a vydání metodických příruček a pomůcek k organizaci a provedení jak jednotlivých zaměstnání, tak i předmětů vyučování vcelku.

Zdokonalování metodického mistrovství napomáhá i pravidelně organizované **socialistické soutěžení**. Je prakticky věcí všech vojáků armády a směřuje k dalšímu zvyšování kvality a efektivnosti procesu výcviku a výchovy vojáků, k jejich mobilizaci k úspěšnému plnění stanovených úkolů. Vedoucí úloha při jeho organizování patří velitelům, politickým orgánům a štábům, protože zejména oni řídí bojovou a politickou přípravu jednotek a útvarů, hodnotí jejich výsledky a určují (upřesňují) úkoly ke splnění mimořádných opatření. Přitom jde o formování a rozvíjení umění důstojníků hluboce analyzovat průběh učebního procesu a výsledky socialistického soutěžení, dosažené výsledky a stav vojenské kázně vojáků. Je to nejdůležitější součást metodického mistrovství. Objektivní prověrka a zhodnocení znalostí a návyků podřízených, stavu výcviku a sladění osádky, jednotky a útvaru, jejich bojové pohotovosti, schopnosti plnit složité úkoly — to je velmi zodpovědné období v učebně výchovné práci. Přitom je nezbytný vědecký přístup, přísná objektivita a náročnost.

Ke zvýšení aktivity při soutěžení je důležité dovedně využívat různých opatření morální a materiální stimulace: vybudování galerií nejlepších metodiků útvarů (svazků), jejich vyznamenáním cenami a čestnými uznáními, popularizací o výsledcích jejich mistrovství při výcviku v tisku atd. Organizované soutěžení v souladu s leninskými principy publikování, srovnatelnosti výsledků a širokého využívání po-

krokových zkušeností nejlepších metodiků mobilizuje ostatní velitele ke kvalitnějšímu výcviku svých podřízených.

Důležitým směrem při zdokonalování metodického mistrovství vojenských kádří je úplné a efektivní využívání **výcvikové materiálně technické základny**.

Vědeckotechnický pokrok měl za následek zásadní změny nejen v organizaci a výzbroji vojsk, ale i v rozvoji výcvikové základny. Úspěch nejlepších metodiků zpravidla spočívá v hluboké znalosti a dovedném využívání všech technických prostředků výuky v procesu bojové a politické přípravy. Proto jedním z nejdůležitějších úkolů velitelů všech stupňů musí být snaha o jejich neustálé zdokonalování na základě tendencí rozvoje zbraní a bojové techniky a změn způsobů vedení bojové činnosti.

U vojsk jsou k dispozici výcvikové střeliska, cvičišť, střelecká cvičiště a učebny, vybavené různými modelovacími a elektrifikovanými zařízeními, laboratoř a elektronické cvičné komplety, které zabezpečují kvalitní přípravu na zaměstnání a cvičení, včetně s bojovou střelbou, odpálením raket a bombardováním. Zájem další intenzifikace učebního procesu, zvyšování efektivnosti a kvality bojové přípravy vojsk ovšem vyžadují, aby prostředky výcviku v plné míře odpovídaly organickým zbraním a bojové technice a způsobům jejich bojového použití. To se vztahuje zejména na ty svazky a útvary, kde ještě nejsou dostatečně vysoce efektivní trenažéry, imitační technika, televizní aparatury a další soudobé výcvikové komplety.

V tomto směru je nutné, současně se zaváděním prostředků průmyslové výroby do učebního procesu, usměrňovat úsilí armádních zlepšovatelů a vynálezců k vybudování nových a ke zdokonalení existujících objektů výcvikové materiálně technické základny, které zvýší efektivnost a poučnost praktických zaměstnání, nácviků a cvičení, kromě toho i možnost upevnění

návyků bojového použití zbraní a způsobů ochrany proti úderům nepřítelů. To rozšiřuje možnosti bojové, morálně politické a psychologické přípravy. Takový způsob, jak ukazuje praxe, umožňuje s poměrně malými ekonomickými a materiálními výdaji velmi efektivně řešit tento důležitý problém.

Využívání ničivých prostředků ozbrojeného zápasu v soudobém boji a operaci a vysoká intenzita bojové činnosti mají za následek potíže, které budou mít velmi silný vliv nejen na fyzický stav vojsk, ale i na psychiku, vědomí a vůli. Tato okolnost vyžaduje, aby generálové a důstojníci zvládli **efektivní metody formování vysokých morálně bojových a psychologických kvalit vojáků**. Musí se naučit efektivně ovlivňovat psychiku vojáků, podněcovat je k nezbytné činnosti a určité činnosti v boji. Na prvořadém významu přitom nabývá zvládnutí hlubokých znalostí psychologie a umění využívat jich důstojnickými kádří v praxi.

Dosažení těchto cílů je rovněž zabezpečováno maximálním přiblížením výcviku podmínkám reálného boje, který je naplněn prvky nebezpečí a rizika. Takové podmínky jsou zejména vytvářeny na cvičeniích s bojovou střelbou, bombardováním a odpálením raket. Ve složité situaci, v reálných podmínkách terénu a času vojáci prakticky působí jako ve skutečném boji: úplně budují postavení, vedou palbu ostrými náboji, minami, granáty a raketami, v souladu s odpovídající situací útočí v bojových sestavách, překonávají vodní překážky atd.

Úspěch plnění úkolů při zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádří v mnoha směrech závisí na organizaci a provádění ideologické práce u vojsk, na zabezpečení jejího těsnějšího spojení s praktickými úkoly, které plní svazky a útvary.

V článku jsou rozebrány jen některé stránky složitého a mnohostranného problému zdokonalování metodického mistrovství důstojnických kádří. Komplexní a všestranná jeho analýza, rozpracování praktických doporučení k dalšímu zvýšení efektivnosti a kvality bojového výcviku vojsk jsou nezbytným úkolem vojenských kádří.